

Соболь Ю. О.,

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розглядається використання предметно-мовного інтегрованого навчання в технічному університеті, аналізуються проблеми, особливості і перспективи інтегрованого навчання.

Ключові слова: інтегроване предметно-мовне викладання іноземної мови, мова професійного спілкування.

В статье рассматривается использование предметно-языкового интегрированного обучения в техническом университете, анализируются проблемы, особенности и перспективы интегрированного обучения.

Ключевые слова: интегрированное предметно-языковое обучение, язык профессионального общения.

Content and Language Integrated Learning approach is considered in the article; problems, special features and perspectives of integrated learning are analyzed.

Key words: Content and Language Integrated Learning (CLIL), language for special purposes.

Знання мов у сучасному світі, який поступово глобалізується, важко переоцінити. Зростає мобільність, як віртуальна, так і фізична. Комунікативні канали, починаючи зі спілкування віч-на-віч і закінчуючи електронним листуванням, набувають усе більшого значення. Необхідною умовою повноцінного залучення сучасної людини до глобального світового простору, причетності до досягнень і благ сучасної цивілізації, успішності та кар'єрного зростання, стає її здатність вільно спілкуватися і швидко адаптуватися до швидкозмінливого середовища. Зрозуміло, що конкурентоспроможність сучасних фахівців на глобальному ринку праці також значною мірою залежить від їх рівня володіння спеціальністю, англійською мовою, комп'ютером.

Забезпечуючи мовну підготовку майбутніх інженерів, слід розрізняти вільне володіння загальнонавчальною мовою в повсякденному спілкуванні і мовні вміння в професійній сфері, завдяки яким стає можливим отримання нових знань, опрацювання фахової інформації, професійне спілкування, тобто вирішування будь-яких питань, пов'язаних з професійною діяльністю. Саме такі вміння забезпечують попит на випускників технічних вишів і становлять головний зміст мовної підготовки у технічному виші. Досягнення необхідного мовного рівня доводиться здійснювати за умов обмеженої кількості навчальних годин і невисокого вихідного рівня мовної підготовки абітурієнтів. Звідси необхідність пошуку такої методичної моделі викладання, яка би забезпечила швидке, максимально раціональне та якісне засвоєння мови для вирішення професійних потреб у спілкуванні, набутті й обробці інформації.

Найбільш перспективною методикою, на наш погляд, є поширене останнім часом в багатьох країнах світу професійно орієнтоване вивчення іноземної мови і спеціальності. У зарубіжній літературі воно отримало назву "інтегроване вивчення спеціальності й іноземної мови" (CLIL – Content and Language Integrated Learning) [4; 8]. Ідея поєднання двох дисциплін – іноземної мови і спеціальності – не нова. Вона з'явилася ще наприкінці минулого сторіччя. Глобалізація високотехнологічного сучасного суспільства і інформаційний бум вимагають від інженерів інтеграційних комунікативних навичок для успішного професійного спілкування, опрацювання інформації, пов'язаної зі спеціальністю. Оскільки інтегроване навчання передбачає навчання не тільки мові і не тільки спеціальності, воно забезпечує також інтеграцію пізнавальних і навчальних навичок, отже, ставить перед викладачами іноземних мов і викладачами певної навчальної дисципліни досить складні завдання. Але зусилля викладачів мови і предметників, витрачені на здійснення такого навчання, того варті, оскільки створюють ідеальні умови для прогресу студентів у мові, спеціальності, пізнавальній і навчальній діяльності [6]. Однією із незаперечних переваг такої моделі навчання є збільшення часу використання мови студентами, іншою – необхідність використовувати мову для більш осмисленої пізнавальної і професійної діяльності, що створює умови для перетворення мовних знань у мовні вміння, значно мотивує навчальну діяльність. У зв'язку з цим слід розрізняти "мовленнєву компетентність", тобто обізнаність студентів, як висловлювати думку, і "мовленнєве виконання", тобто саме їхнє мовне висловлювання. В. де Краєн зображує перетворення "декларативного знання в знання процедурне" як "переміщення від фактичного знання в автоматизоване виконання" [3]. Унаслідок взаємодії мовної компетентності і мовного виконання виникають мовні вміння. Мовні знання будуються не тільки виключно на знанні лексики і граматики, але і на знанні правил дискурсу, тобто правил організації і використання мовних засобів для висловлення певної інформації за певної комунікативної ситуації. Студентам необхідно навчитися ідентифікувати комунікативну ситуацію і приводити наведену в ній інформацію у відповідність до мовного оточення, широкого і вузького контексту. Таким чином, комунікативна компетентність поєднує знання граматики і знання правил дискурсу [7].

Спосіб, у який студенти вивчають мову, відрізняється від способу, у який вони використовують її. Інтегроване навчання ставить слухачів у дійсне мовне оточення, де мовна компетентність пристосовується до інформаційних потреб певної ситуації, лінгвістично й екстралінгвістично. Кожен, хто вивчає мову, бере участь та взаємодіє з мовою вивчення і формує комунікативні вміння. Точка зору, яка висловлена в твердженні "Скажи мені, і я забуду. Покажи мені, і я зрозумію. Залучи мене, і я запам'ятаю" є незаперечною. І, звичайно ж, не існує кращого способу точно зрозуміти і вивчити субмову спеціальності і термінологію, аніж через модель інтегрованого навчання. Дослідники стверджують, що слід розрізняти основні міжособистісні розмовні вміння (англ. basic interpersonal conversational skills – BICS), необхідні для розмов віч-на-віч у різноманітних соціальних ситуаціях, і професійні мовні вміння (англ. cognitive academic language proficiency – CALP) [5].

Викладацька практика свідчить, що набуття навчально-пізнавальних мовних вмінь, а саме читання і розуміння підручників зі спеціальних дисциплін, виконання складних пізнавальних завдань, таких, як знайомство з науково-технічними статтями, участь у фахових дискусіях, виступи з доповідями, займає набагато більше часу, аніж опанування вмінням спілкування в інформативно невантажених повсякденних ситуаціях за умов прозорості контексту [2].

Відсутність мовного оточення, обмеженість навчального часу та неоднаковий рівень мовної підготовки студентів технічних вишів навряд чи дає привід сподіватися, що студенти пройдуть весь шлях від мовних знань до мовних вмінь без допомоги викладача англійської мови і відповідного навчально-методичного забезпечення. Упродовж вісімнадцяти років у нашому університеті впроваджувалися різні форми інтегрованого навчання, з фрагментарним і повним викладанням дисциплін англійською мовою. Викладання англійською мовою всього курсу навчання, включаючи магістратуру, здійснює кафедра електричних апаратів. Викладання технічних дисциплін вибірково проводиться в групах технічного перекладу, імпортування тем і виконання курсових, дипломних проектів та виконання перекладів для профільюючих кафедр здійснюється в групах, що нараховують двадцять процентів від загального студентського контингенту і відібрані за конкурсною основою після закінчення обов'язкової іншомовної підготовки наприкінці третього семестру. Зрозуміло, що перехід від традиційного оглядового курсу англійської мови до інтегрованого навчання вимагає спеціально скоригованого підготовчого етапу навчання. Зазвичай така мовна адаптаційна підготовка припадає на другий і третій семестри. Кафедрою створюються навчальні посібники, побудовані за принципами предметно-мовного навчання, до яких, окрім великої кількості автентичних текстів зі спеціальності і різноманітних вправ, моделювання ситуацій професійного спілкування, залучаються завдання на розв'язання фахових завдань, на вдосконалення різних видів читання і форм фахового спілкування.

Інтегроване навчання передбачає насамперед вивчення субмови спеціальності, особливості якої обумовлює специфіка науково-технічного викладу і фахового спілкування. Звідси визнання пріоритетності і питомої ваги лексичних та граматичних мовних явищ, на яких фокусується увага у посібниках і, відповідно, в процесі викладання.

Досвід у використанні різних форм інтегрованого навчання, дозволяє зробити висновок, що такий підхід є ефективними і може стати альтернативою коштовним методикам мовного занурення в умовах навчання за кордоном.

Література:

1. Дружинина М. В. Развитие профессиональной лингводидактики в современной педагогике. http://kafedraforum.narod2.ru/publikatsii/nauchnie_pedagogicheskie_issledovaniya/druzhinina
2. Brown, C. L. Content Based ESL Curriculum and Academic Language Proficiency. 2004. – http://web.utk.edu/~tpte/scf_esl_f_cb.html
3. Craen P.V.de. Content and Language Integrated Learning, Culture and Education and Learning Theories. – 2007.
4. Crandell, Jo Ann. Content-Centered Language Learning. ERIC Digest. Clearinghouse on Languages and Linguistics Washington DC.1994. Identifier: ED367142 – <http://userpages.umbc.edu/~crandall/index.htm>
5. Cummins, J. Psychological assessment of immigrant children: Logic or institution? J. of Multilingual and Multicultural Development, 1, 1980. – pp. 97-111.
6. Davis J. R. Interdisciplinary Courses and Team Teaching: New Arguments for Learning.-Arizona. 1997.-288 p.– http://www.mlf.com/html/lib/ictt_xrpt.htm
7. Shah M. I. A. (2003). Language Learning Content – Based English as a Second Language (ESL) Malaysian Classrooms. In: Journal of Language and Learning, vol. 1, # 2, 2003.
8. Marsh D. Adding language without taking away. – Guardian Weekly, 4/2005. <http://www.guardian.co.uk/guardianweekly/story/0,12674,1464367,00.html>